

ועוד יש להוסיף בהשייכות דכ' מנ"א לבחי' הגורל שגם השם "כ' אב" מורה על בחי' גורל. כי מבואר באוה"ת איכה¹⁴⁶ שארי' (מזלו של חודש אב) הוא בחי' הכתר¹⁴⁷ ולכן יש כאן ב' בחי' הכתר "כ" ו"אב" בדוגמת המבואר בלקו"ת שה"ש הנ"ל¹⁴⁸.

לשאול לגילו של אדם

הנ"ל

- א -

כותב כ"ק אדמו"ר בא' מאגרותיו¹⁴⁹: "ובמה דשאלנא קדמיכון¹⁵⁰ פיי מש"כ בכלבו סו"ס קכב, זהו לשונו (בתוס' ביאור בחצע"ג): לדעת חשבון (שנותיו) האדם בנפשו (ע"י חידוד וגימטריא, מבלי לגלות בפירוש) נקוט [האי כללא בידך: ג"ע הכ"א זט"ו] על כל (אחד) היתר משלישיות (לאחר שתזרוק השלישיות) תמנה (כל א' מהם) ע' [ועל כל היתר]

(146) ע' א'נו, ובע' שלפנ"ז.

(147) ויש להעיר עוד מפדר"א (פ"נ אצל רד"ל אות מ"ג עד מ"ה ועוד אצל קמ"א וכן בילקוט שמעוני אסתר רמז תתרנט ועי"ש בסוף הספר בהוספה הראשונה ביאור ארוך ע"ז מהמדפיס (יצחק גאל דמאן מורשא תרל"ח כמו שחתם מעבר לדף)) שכל ענין הגורל דפורים הי' שנפל על מזל ארי' (זה במקום הא') ופירש (במקום השני) "והארי'" (מזל – בפרדר"א) [מלך – בילקוט] על כל החיות וכל מקום שהוא רוצה הופך את פניו ואשר חשב [המן], והפך את פניו של מזל ארי' להשמיר להרג ולאבד את כל היהודים, נהפך על שונאיהם". ופירוש זה דומה למה שמבואר על בחי' הגורל (במלוקט ה' שם) שהוא אינו מוגדר ומוכרח בשום דבר [וע' אות ח' שא"א לו להיות מוגדר ומוכרח כלל ולכן צע"ק לשון הפרדר"א שהארי' רוצה לפנות וי"ל שבעומק יותר יש בהגורל גילוי הבחירה שלמעלה ממנו (כמו שמפורש שם) שהבחירה אינו מוגדר ומוכרח אפילו בזה "וביכלתו לבחור במה שירצה"] ומזל ארי' שמקושר שם עם ענין הגורל הוא המזל של חודש מנחם-אב כנ"ל (בפנים) מאוה"ת איכה וראה בפדר"א שם ברד"ל (אות מה).

(148) ולהעיר מלקו"ש ח"ט (ע' 296 הערה 5) ששם כתוב ששם החודש מנ"א הוא בלשון ארמי ואינו שייך לפירושו בלה"ק, ועפ"ז מה שנתבאר בפנים שמדריגתו כתר, נראה שהוא העיקר, ולא הרמזים על לשון אב בלה"ק (שמורה על החכמה) פרדס שער עכרי הכינויים בערכו. ספר החקירה להצ"צ בערכו (ע' צא, א)) שאב הוא א' כתר וב' חכמה) אבל אעפ"כ רמזים אלו נמצאים ג"כ בהתיבה. ומה שמבואר בשיחת ש"פ פנחס תשח"י (ס"י) ש"א"ב' הוא על הסדר שמורה על חסדים, אי"ז סתירה כלל למה שכתבנו, לפי שלית שמאלא בהאי עתיקא (זח"ג קכט, א), וראה המובא בהערה 4 מהמשך תרס"ו.

(149) אג"ק ח"ח ע' רסו. השלמתי בחצאי ריבוע את לשון הכליבו שהשמיט הרבי.
150 "דרך ענוה אמר דהוה ל' למימר דשאלתון קדמי" – רש"י שבת (ל, ב) ד"ה דשאלנא קדמיכון. ולהעיר ששם הי' הרב מדבר אל "נשים ועמי הארץ" (רש"י שם ד"ה מוטב) – בדוגמת הריחוק הערך בין רבי לחסיד.

מחמישיות (הפ"י כנ"ל) תוסיף (במקום כל א') כ"א [ועל היתר] משביעיות תוסיף (במקום כ"א) ט"ו, ומכל החשבון תקח (תנכה כל ה)קה (כצ"ל, ולא קח), והנותר הוא המחושב.

"ובחידודים כמו אלו היו רגילים בימי הבינים, וגם עתה בין בחורי הישיבות. ויש להעיר גם ממרז"ל מגילה (כג, א): ג' ה' ז' כנגד מי כו".

ובהערות המו"ל כתב: "מש"כ בכל בו: ביאור הדברים בפרטיות יותר — ראה "הדרום" חוב' יט ע' 171 וח"כ ע' 150. ולהקל החישוב ע"י דוגמה כותב שם:

אם המחושב הוא 32 — לאחר חילוקן לשלישיות נותרו 2, ובכך: $70 \times 2 = 140$; כשנחלק 32 לחמישיות = 2, ע"כ $21 \times 2 = 42$; לשביעיות — המספר הבלתי מתחלק הוא 4, א"כ: $4 \times 15 = 60$, ומעתה חבר 140 ו-60 = 242. מ-242 תנכה 105 (זאת הפעם, כפלים 105), $242 - 210 = 32$.

והנה, יש להקשות מדוע כלל ה'כלבו' ענין זה בספרו — ספר הלכה. בהשקפה ראשונה אינו שייך לתורה כלל אלא חידודי בעלמא.

הנה קושיא זו כבר הקשה הרב יהושע דובראווסקי (הכותב ב"הדרום" שם) בשבועון 'בית משיח'¹⁵¹. ותירץ שם, שזו היא אחת מקושיות הנמען (ר' בצלאל ווילשאנסקי) עלי' משיב הרבי בשורות האיגרת האחרונות "ובחידודים כמו אלו היו רגילים בימי הבינים, וגם עתה בין בחורי הישיבות וכו".

אך תירוץ זה (שהקשר שבין התורה לחידוד מתורץ בשורות אלו) קשה להולמו, דמה ענין יש בין בחורי ישיבה לתורה, כי אף שה'כלבו' ה' רגיל בכגון דא, אי"ז מבאר מדוע מקומו בספר הלכה.

והרי זה כמשחק ה'שחמט' (Chess) שנהגו לשחק רבותינו נשיאנו ואעפ"כ אי"ז נכלל בספרים תורניים.

(151) גליון 231 (כ' סיון תשנ"ט ע' 31).

- ב -

לכאורה נקודת הביאור בזה נראה לומר, שהשייכות של חידוד זה לתורה הוא ע"פ הנוהג הידוע¹⁵² שלא לשאול אנשים לגילם, על כן ראה ה'כליבו' צורך להביא אפשרות לידיעת גילו של אדם באופן המותר¹⁵³, וכדלקמן.

מנהג זה מוזכר בתורת רבינו ב' פעמים:

(א) שיחותקודש ה'שי"ת¹⁵⁴: "וועגן פרעגן יאָרן פון אימיצער האָט אַ איד אַמאַל געזאָגט אַז געלט צאָלט מען ווייל מ'קען פאַרלירן אָדער ס'קאָן צוקומען, אָבער יאָרן בלייבן".

(ב) בתשמ"ח¹⁵⁵ שנשאל כ"ק אדמו"ר למספר שנותי של הרבנית, והשיב, ש"בכלל אין מחשבים מספר השנים כו"¹⁵⁶, אבל מכיון ששאל — יום הולדתה בכ"ה אדר, שבו היתה צריכה להיות בת פ"ז שנה". ואע"פ שענה לבסוף, רואים שלא רצה לענות לכתחילה, ותמה על השאלה.

הנה מב' מקורות אלו שמע מינא כמה פרטים: (א) ששייך בין בשנותיו של עצמו ובין בשנותיו של אחר; (ב) אפילו לאחר מיתה; (ג) אין לשאול אחרים לגילם¹⁵⁷.

152) נזכר בספר עולם השקר (מילוואקי וויסקאנסין, תרצ"ו) "ישנו מין אחר, שאינם רוצים להגיד מספר שנותיהם... יש להם אמונה טפלה, ששולטת עין הרע ומקצרת השנים אם מגלים מספר השנים." וכן נהגו כמה מאנ"ש כמו אבי זקני (הרב י. ת. ז"ל קסטל). ועוד שמעתי ב' סיפורים ע"ז מוקני (הרב כ.ב. קסטל): הא' שפעם אחת שאלו אבי זקנתי (הרב ח. מ. י. בלוי) לגילו וסירב מלענות, שוב שאלו בחכמה ובתחבולה, כמה הי' גילו בתקופה זו, וכמה זמן נמשך התקופה וכו' שמכל זה יהי' אפ' לחשב גילו, וגם בזה לא רצה.

עוד סיפר לי שכאשר החסיד ר' קדיש רומנוב נפל על משכבו בחליו, נכנס זקני לחדרו, ואמר אליו ר' קדיש "שאלו אותי (לר' קדיש) לגילי. וכשראו שאיני עונה ניסו דרך אחר ושאלו איזה קאפיטל אני אומר- חשבו שאני כבר 'עובר בטל'. השבתי להם שאני אומר הקאפיטל של הרבי!".

שבב' סיפורים אלו לא רק לא רצו להגיד גילם בפירוש אלא גם לא ברמז, וע' לקמן.

153) ואולי י"ל שזוהי כוונת רבינו במילים: "ע"י חידוד וגימטריא, מבלי לגלות בפירוש".

154) ע' רכב, אות ה (התוועדויות ח"א ע' 87).

155) ח"ב ע' 611.

156) "דאס איז קיינמאל נישט גערעכנט" - מסרט ההקלטה. ואפשר לשמוע תמיהה בקולו הק'.

157) להעיר מלקו"ש ח"ב ע' 496, וז"ל: "י"א אַז עס איז אַ פלוגתא פון דעם רמב"ם מיט דעם ראב"ד... צי לאחר ההסתלקות איז אויך פאַראַן דער ענין פון הוספה בזמן, צי עס איז שייך אן ענין פון גידול און עלטער ווערן". ומסיק שם שיש כזה ענין. אבל עדיין צריך ביאור איך שייך ענין של עין הרע לאחר מיתה. ויש לבאר ע"פ דברי הגמ' (שבת קנב סע"ב ואילך) "אמר לי' ההוא מינא לרבי אבהו: אמריתו נשמתן של צדיקים גנוזות תחת כסא הכבוד. אובא טמיא היכא אסקי' לשמואל בנגידא? - אמר לי': התם בתוך שנים

- ג -

בטעם ומקור מנהג זה, נראה לומר שהוא ע"פ דברי הגמ'¹⁵⁸ "תנא דבי רבי ישמעאל: אין הברכה מצויה אלא בדבר שאין העין שולטת בו, שנאמר יצו ה' אתך את הברכה באסמך". ובהמשך שם: "אין הברכה מצויה לא בדבר השקול ולא בדבר המדוד, ולא בדבר המנוי, אלא בדבר הסמוי מן העין, שנאמר: יצו ה' אתך את הברכה באסמך".

ונראה דניתן לדמות את שני ענינים אלו בכ' אופנים:

(א) בשל"ה¹⁵⁹ פירש מארז"ל זה, וז"ל: "בדבר המדוד והמנוי אין הברכה שורה, כמו שאמרו רבותינו ז"ל (תענית ח ב; בבא — מציעא מב א). דע, כי יש שני עניני מספר, המספר של עניני עולם הזה שהוא חומרי, זה המספר אינו טוב, כי מאחר שנספר כל פרטי לבדו אז פירוד ואינו חיבור. וגם מורה שיש לו קץ ותכלית".

בענינו, כיון שה"קץ ותכלית" של ימי חייו של אדם הוא ענין 'היפך החיים', לכן לא מונים ומודדים את שנותיו של אדם, בכדי שלא תשלוט בו עין הרע.

(ב) ידוע איסור למנות את בני ישראל¹⁶⁰ שגם זה הוא מפני ענין הנ"ל. דהנה, כתב רבינו בחיי על פסוק זה¹⁶¹, וז"ל:

"אמרו [רז"ל]: . . . אין הברכה מצויה לא בדבר המדוד ולא בדבר המנוי ולא בדבר השקול אלא בדבר הסמוי מן העין, שנאמר¹⁶²: "יצו ה' אתך את הברכה באסמך", בדבר הסמוי מן העין.

" . . ומטעם זה צותה התורה שלא ימנו ישראל לגלגלותם אלא בשקלים כדי שתהי' הברכה חלה עליהם ברבוי זרעם בנס נסתר, ושלא ישלוט בהם עין הרע השולטת בעצם הדבר

עשר חדש הוה. דתניא: כל שנים עשר חדש גופו קיים, ונשמתו עולה ויורדת. לאחר שנים עשר חדש הגוף בטל, ונשמתו עולה ושוב אינה יורדת", ועפ"ז ניתן לדמות את פעולת עין הרע לפעולת האוב, ששולט רק בתוך י"ב חודש. ולכן ענה הרבי על שאלה זו בשינוי, כיון שנשאל אודות גילה של הרבנית בימי השבעה. [ואפילו לאחר י"ב חודש, יש להעיר מהמבואר בהל' ת"ת (פ"ב ה"י) שמקור יניקת הקליפות מכסא הכבוד עצמו (וכן הוא לענין עין הרע — עיין ספר הליקוטים אות ע' (ע' רלו)). ומהגמ' אינו נראה כן, וצ"ע].

(158) ב"מ מב, א.

(159) פרשת במדבר תורה אור, אות טז.

(160) ריש פ' תשא, ובפרש"י שם.

(161) שמות ל, יב.

(162) דברים כח, ח.

המנוי, ומתוך שכל אחד ואחד מישראל יתן כופר נפשו מחצית השקל יודע מנינם בחשבון חצאי השקלים.

“וזהו שכתוב: כי תשא את ראש בני ישראל לפקודיהם ונתנו איש כפר נפשו לה' בפקוד אותם ולא יהי' בהם נגף בפקוד אותם”.

נאין לחלק ולומר דאינו דומה ספירת גופי בני' בעין, לספירת שנותיהם שאינם בעין, דהא: (א) בציץ אליעזר¹⁶³ העלה לדינא דאיסור ספירת בני' הוא בין בפניהם ובין שלא בפניהם; ו(ב) כן נראה מהזהר, שכתב, שהברכה שורה בדבר שאינו מנוי, וכיון שמנו את הדבר, הרי סרה הברכה ומחתיל הדבר להנזק. לפי דבריו, אין חילוק כלל אם מונה את הדבר בפניו אי לאו.

ממילא אין חילוק בין מניית דבר שבעין (גופי ישראל) למנין דבר שאינו בעין (שנות חייהם של ישראל).

- ד -

אבל עדיין צ"ב כמה שבחר הכליבו דוקא בענין החידוד. הלא אפשר לקיים מנהג זה — שלא לפרש מספר שנותיו — באופן יותר פשוט, בסתם רמז בעלמא ולמה צריך כל החידוד המסובך הזה.

ואוי"ל דסב"ל שצריך להיות דוקא באופן כזה דסתם רמז בעלמא אינו מספיק וכדלהלן. הנה, בשו"ת ציץ אליעזר הנ"ל¹⁶⁴, הביא בשם החת"ס, וז"ל: "מ"מ צריך לעיין מה לי מונה הגופים, או השקלים והטלאים ומכ"ש האצבעות, הלא הכל חד שיודע מנינם, וקרא קאמר לא יספר, לכן מבאר די"ל כיון דאם ירבה או ימעט א' שקל או טלה או אם לא יוציא אצבע או יוציא ב' ולא ירגיש הממונה הרי נתבלבל המנין ולא נודע מספרם, אלא אנו מחזיקים ומאמינים כי העשיר לא הרבה והדל לא המעט, ומחזקה זו אנו יודעין מספר העם ע"י השקלים או כיוצא בזה, מ"מ איננו בודאי ממש והרי לא מנה ולא ספר”.

עכ"פ רואים שכדי שלא יהי' נחשב למונה את בני' — לא סגי שיש איזה אמצעי שמונה על ידו שהרי אמצעי זה אינו אלא ביטוי וגילוי של הנמנה וממילא הספירה הולכת על בני' (דרך האמצעי).

163 (163) ח"ז סי' ג בסיכום (ע' סב) אות ד'.

164 (164) ענף ח' אות מ'.

אלא צ"ל איזה חילוק והבדל בין האמצעי והנמנה הגורם שספירתו (והעין הרע שנפעל על ידה) נעצרת אצל האמצעי ואינה נמשכת אל בני".

אפשרות נוספת לאמצעי ספירה שע"י לא תחשב כמניית גופות בני" עצמם, והוא ע"י שימנה בדבר שיש בו תועלת בפני עצמו, כמו בשקלים, שהיו מצוה לדורות בפנ"ע, ובין כך הוצרך הכסף בשביל אדני הנחשת וקרבות ציבור.

וכן הביא ה'ציץ אליעזר¹⁶⁵ שם בשם החת"ס בהמשך הדברים, אפשרות למנות את פרפראות האורחים, ומביא שזה עדיף אפילו מהשקלים, כיון שאינו מונה כלל את האורחים אלא את הפרפראות שלהם. ואף על פי שזה מתבצעת הספירה בפה ובפירוש, מ"מ, כיון שמונה את הפרפראות ולא את האורחים הרי שמחשבתו מועלת שהמנין לא יחשב כמנין בני" בכלל. וזאת (כנ"ל) מפני שבמנין זה ישנה תועלת אחרת.

עד"ז יש לומר בנדר"ד, שכיון שבחידוד שמביא ה'כליבו' יש בו תענוג בפנ"ע, שבו היו רגילים בזמן הביניים "וגם עתה בין בחורי הישיבות", ובנוסף לכך ניתן לדעת עי"ז גילו של אדם, הרי שאין בזה כל איסור, ואין בזה חשש עין הרע, ואפילו לכתחילה¹⁶⁶.

ואולי אפשר לומר בדוחק שזוהי כוונת רבינו בשורות האחרונות "ובחידודים כמו אלו היו רגילים בימי הביניים, וגם עתה בין בחורי הישיבות".

או באו"א נראה לומר (בפשטות יותר), שבשורות אלו מבאר הרבי את הרקע ענין זה, ומבאר את ענין החידודים למי שלא שמע ממנו ומבאר מאיפה בא.

- ה -

והנה, בטעם שציין הרבי בסוף מכתבו ל"מרז"ל מגילה (כג, א): ג' ה' ז' כנגד מי כו" ושמ: "הני שלשה חמשה ושבעה כנגד מי? . . . חד אמר: כנגד ברכת כהנים (שלשה תיבות בפסוק ראשון, וחמשה בפסוק שני, ושבעה בפסוק שלישי. רש"י), וחד אמר: כנגד שלשה שומרי הסף, חמשה מרואי פני המלך, שבעה רואי פני המלך",

(165) ח"ז ס"ג.

(166) בשו"ע אדה"ז (סימן קנו סט"ו): "אסור למנות את ישראל אפילו אינו מתכוין רק להטיל גורל על איזה סכום ומספר ואפילו לדבר מצוה". היינו שהכוונה בתועלת אחרת מהספירה אינה מבטלת את ספירת גופי בני".

אך לק"מ, כיון שלא מדובר בהלכה זו ע"י ספירה בדבר אחר, אלא ע"י ספירת הגופים עצמם, ובזה בטח שלא מועילה הכוונה.

ביאר הרב י. דובראווסקי¹⁶⁷, שהוא מפני שדוקא ע"י שלשה מספרים אלו ניתן למצוא את המחושב. ומגמ' זו רואים ששלשת מספרים אלו הם (בלשונו) "סגולה" וזה נמשל לברכת כהנים, שע"י שלשה פסוקים אלו זה "סגולה" להמשיך את ברכת הכהנים, וכן בענין החשבון, דע"י מספרים אלו (שלישיות, חמישיות ושביעיות) ניתן לחשב את החשבון הזה.

אך לענ"ד נראה שאי אפשר כלל וכלל לפרש את דברי הרבי בכגון דא, כיון שישנם עוד כו"כ אופנים לערוך את החידוד הנ"ל [וביניהם: (א) בט"ו ג"י ה"ו ומהיוצא להחסיר ל¹⁶⁸; (ב) גנ"ה הס"ו יאמ"ה ומהיוצא להפחית קס"ה. וכיוצא בזה ניתן למצוא עוד]. אשר על כן בטח שלא לזה התכוון הרבי.

ונראה לומר, שהעיר הרבי ממארז"ל זה, כיון שמקשר את המספרים לברכת כהנים, שברכה זו נתנה לכתחילה נגד עין הרע¹⁶⁹.

[מובא בלקו"ש¹⁷⁰: "מש"כ מה שבשמות עב סג מה מספר המרובה קודם, משא"כ בשם בן. ... והנה בפשטות אפ"ל, שכדרך הסימנים, בחרו באופן כזה שיהי' קל לזכרו, היינו שיהי' איזה מובן לתיבה, משא"כ "נב" שאין לו הבנה (וא"כ צ"ע משם "מב" דהול"ל "בם")."]

ועפ"ז אולי יש להעיר שגם סימן זה יש לו איזה הבנה (בכל תיבה בנפרד עכ"פ) כי ג"ע י"ל שהוא מלשון "גע בהרים ויעשנו" (תהלים קמדה), הכ"א מובן בפשיטות, וזט"ו יש לפרשו זטו (ב"מ כב, א ועוד).]

(167) 'בית משיח' גליון 233 (ד' תמוז תשנ"ט ע' 46).

(168) להעיר, שכלל זה הרבה יותר פשוט הן לזכרו, והן לחשבו, וד"ל.

(169) במ"ר יב, ד בסופו.

170 חט"ז ע' 492.